

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”
/KAZINCZY/*

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”
nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők
számára

Sátoraljaújhely
2007

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

Géza fejedelem az emelkedő Bizánc helvett a hanvatló Róma felé nyújtotta ki a kezét; s ezzel végképp eldöntötte: nem Kelet-Európához, hanem Közép-Európához tartozunk.

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Nevezze meg a példamondat szavainak végén aláhúzott toldalékok fajtáját!

Illyés Gyula költészetére a néppel, a szegényparasztság sorsával és a hazai tájjal való összefonódás a jellemző.

- a)
- b)
- c)
- d)

3. Mit jelentenek az *írás* előtagú összetett szavak?

- a) írásjegy.....
- b) írásjel.....
- c) íráskép.....
- d) írásmű.....

4. Mit jelentenek a példamondatokban aláhúzott szavak?

a) Kossuth Lajos 1849-ben kormányzó volt

.....

b) A nádor serege fel volt állítva szép rendben. /Móricz Zsigmond/

.....

c) Hunok fejedelmét nézed üres bábnak? /Arany János/

.....

d) Nem mer az nagy bánhoz közel menni senki. /Zrínyi Miklós/

.....

5. Egy kevésbé ismert szólás jelentését magyarázza meg egy másik, ismertebb szólással, közmondással!

a) Egyik kökény, másik galagonya.

.....

b) Mély vízbe veti a hálóját.

.....

c) Kémény sem füstöl magától.

.....

d) Kemencéből katlanba.

.....

6. Értelmezze körülírással az alábbi igekötős igék jelentését!

a) befizet.....

b) kifizet.....

c) lefizet.....

d) ráfizet.....

7. Keresse meg és húzza alá a kakukktojást az alábbi két szócsoportban! Választását indokolja is!

- I. a) biofizika
- b) biokémia
- c) bioszféra
- d) biográfia

- II. a) harangjáték
- b) harangláb
- c) harangnyelv
- d) harangvirág

Indoklás:

I.

II.

8. Alkosson *állat-* előtaggal olyan szavakat, amelyek a következőket jelentik!

a) épület.....

b) intézmény.....

c) adásvétel alkalma, tere.....

d) ok nélkül elkövetett kegyetlenkedés.....

9. Egészítse ki a megfelelő virágnévvel a felsorolt szóláshasonlatokat!

- a) Sárga, mint a(z).....
- b) Fehér, mint a(z)
- c) Piros, mint a(z)
- d) Szerény, mint a(z).....

10. Értelmezze a példamondatokban aláhúzott összetett szavakat!

- a) Nagyapa volt az asztalbontó.
.....
- b) Utcánkban autóbontó működik.
.....
- c) Észbontó megoldást javasolt.
.....
- d) Művészi elképzelése formabontó.
.....

11. Fogalmazza meg - lehetőleg pontosan -, hogy mi a *térkép*!

.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* című rádióműsor megfejtéseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

A költeményeket Képes Géza fordította, és ő írta a művet és a költői életpályát ismertető bevezetőt.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

törvények még nem döntöttek le válaszfalakat fiam azt nekünk magunknak kell ledönteniünk de nehogy azt mondd majd szükkeblüen nekem nem fáj engem nem éget s közömbösen nézd embertársaidnak küzdelmeit ha csak magadra gondolsz ha csak a magad sebe fáj menj a rengeteg erdő mélyébe lakjál a vadak s nem az emberek között de ha emberek közt élsz vedd ki magad részét minden igaz becsületes jogos küzdelemből

/Benedek Elek/

14. Mit jelentenek a példamondatokban előforduló idegen szavak?

a) Kazinczy Ferenc ismert epigrammájának címe: A nagy titok.

.....

b) Az ismert szerző epilógust írt művéhez.

.....

c) Petőfinek Aranyhoz írt episztolájával kezdődött barátságuk.

.....

d) Olvassa el Kántor uram az epitáfiumot!

.....

15. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

a) Fontos lenne, hogy gyermekeink ne az idegen nyelv igénytelen magyar változatát hallgassák, hanem értelmes magyar szövegeken ismerkedjenek nyelvünk fordulataival.

.....
.....
.....

b) A borászok szerint az idei termés jónak ígérkezik, de most mindenki sok napsütésért imádkozik, hogy a szőlőszemek cukorfoka megfelelő legyen.

.....
.....
.....

c) Most hódolok, most üdvözöllek én,
hisz akkor hódolód úgyis elég lesz,
ha a magasból ellenidre majd
a véres porba diadallal nézsz.

/Petőfi Sándor/

.....
.....
.....

d) A férfi egy reklámcégnél dolgozik, és az igazgatóhelyettesi állásra pályázik, de mélységesen csalódik, mert nem léptetik elő.

.....
.....
.....

16. Állapítsa meg, milyen műfajba sorolhatók az alábbi szövegrészek!

a) Magyar író és költő vagyok. 1910-ben születtem. A berlini, a grazi, a bécsi és a párizsi egyetemekre jártam. Meglehetősen ismert író lettem. 1938-ban emigráltam, 1946-ban hazajöttem Magyarországra. 1950-ben hamis vádak alapján letartóztattak. A reeski táborba kerültem.

b) Ez a kötet 16000 kifejezést tartalmaz, és azok szinonimáját értelmezi. Különösen szemléletesé teszi a művet, hogy a benne felsorolt szavak nyelvi helyzetekben mutatják meg ezernyi arcukat.

c) Jó felépítésű, elég súlyos test, izommal gazdagon átszőtt formákkal. Minden fáradalom elviselésére alkalmas, hegymászásra éppúgy, mint síkon való sétára; úszásra éppúgy, mint gyaloglásra. A hideget éppúgy bírja, mint a forró napsütést.

d) Fél évezreddel ezelőtti könyvekből nyílik kiállítás csütörtökön délután az Egyetemi Könyvtárban.

a)..... b).....
c)..... d).....

17. Indokolja meg, miért hibásak a következő példamondatok! Írja le azt is, hogyan hangoznának helyesen!

a) A hajó begördült a kikötőbe.

Helyesen:

Indoklás:

.....

b) Az eset folyó hó huszonötödike magasságában történt.

Helyesen:

Indoklás:

.....

c) Az időjárás instabilitása miatt nem tudták folytatni a munkálatokat.

Helyesen:

Indoklás:

.....

d) Bizom abban, hogy egy konszenzusos egyezség létrejöhet.

Helyesen:

Indoklás:

.....

e) Befájdult a hátam.

Helyesen:.....

Indoklás:

.....

f) Nem maradtak hálátlanok befogadóikkal szemben.

Helyesen:

Indoklás:.....

.....

18. Értelmezze az alábbi szövegeket!

a) Fogalmazza meg röviden Adynak koráról szóló társadalombírálatát!

„Meddő szóharcok, terméketlen kicsinyeskedés, alacsony indulatok felszítása: ez folyik mindenütt. Törvényeket, folyóiratokat, könyveket, újságokat lapoz az ember, és nem lát mást, mint a jelen rövidlátó bámulását, az ostoba aktualitás komolyan vevését, tunyaságot vagy éppen rosszakaratú elterelését az elméknek: a nagy dolgoktól a külsőségek felé.”

.....

.....

.....

.....

b) Fogalmazza meg, mi a véleménye Babits Mihálynak a szónok erkölcsi felelősségéről!

„Csak a jó gondolat harcolhat jó szóval. Be tudsz-e bizonyítani valamit, ami nem igaz? Csak gyengeelméjűeknek. Rá tudsz-e bírni valamire, ami nem helyes? Csak gyenge jelleműeket. Az igazi szónok nem gyengeelméjű, nem gyenge jellemű hallgatóra számít. Nagy szónok nem lehet hamis ügy szónoka; tudatosan soha. A jó szónok elsősorban igaz ember. Rossz gondolatból nem eredhet jó szó.” /Babits Mihály/

.....
.....
.....
.....
.....

19. Figyelje meg az alábbi szövegrészleteket, állapítsa meg, hogy melyik korstílust jellemzik, az említett korstílus melyik században jelent meg, s adjon meg egy velük összefüggésbe hozható hazai író nevét!

a) Jellemzői: nagyszabású szerkezetek; monumentális részletekben megrajzolt képek; hosszú, művészi meg szerkesztett körmondatok; a pátosz, az allegorikus ábrázolásmód; öncélú díszítőelemek alkalmazása; a dagályosság.

a korstílus megnevezése:.....
megjelenésének évszázada:.....
Egy hazai író neve:.....

b) Jellemzői: témájában a nemzeti múlthoz fordul; átélés, erős líraiság, élménybőség, eleven képzelőerő, váratlan fordulatok; konfliktusokban gazdag cselekmény, számos epizód, szélsőséges jellemek bemutatása.

a korstílus megnevezése:.....
megjelenésének évszázada:.....
Egy hazai író neve:.....

